

"La plaça del Diamant" de Mercè Rodoreda

L'ocasió per a poder escriure

Armand Obiols obté una plaça de traductor de les Nacions Unides a Ginebra (1957): seguretat econòmica que facilitarà a Mercè Rodoreda la tranquil·litat i el temps per a escriure.

Tot i no guanyar, aviat presenta novel·les a diversos premis literaris:

- Joanot Martorell, 1959: *Una mica d'història*, després *Jardí vora el mar* (1967)
- Sant Jordi, 1960: *Colometa*, després *La plaça del Diamant* (1962)
- Sant Jordi, 1961: *La mort i la primavera* (editat inacabada post mortem)

Natàlia- Colometa- Natàlia. Pèrdua i recuperació d'una identitat

La protagonista, una altra noia càndida, ingènua, al principi, esdevé finalment una dona madura.

Natàlia, òrfena de mare, deixa de festejar amb Pere perquè a la Festa Major de Gràcia coneix un xicot arrauxat i abassegador, en Quimet, amb qui es casarà al cap d'un any i amb qui estableix una relació de submissió que comença amb la pèrdua d'identitat (esdevé, per voluntat d'ell, Colometa) (cap. 01) [també imposarà al nen el nom d'Antoni, contra el desig de l'avi matern i padrí que volia que es digués Lluís (cap. 10)].

Al principi és una noia bondadosa, amb poca iniciativa, patidora, esporuguida davant del món exterior que desconeix, incapaç d'enfrontar-se als desigs i exigències de Quimet. Mare de dos fills, és presa d'unes angoixes creixents: sofreix el masclisme i les rareses del marit, ha de treballar fent feines (amb la conseqüent desatenció dels fills), ha de tenir cura del colomar i viu una època històrica progressivament agitada (República i Guerra Civil). L'opressió més punyent (i alhora símbol de les altres) és la invasió del terrat, de les golfes i, a la fi, del pis (el seu espai vital) pels coloms criats d'en Quimet; fins que s'hi rebel·la i inicia el camí vers la maduresa (cap. 25) i la recuperació de la identitat. Aquesta revolta interior i soterrada contra el que creu injust ocorre al mateix temps que la revolució de l'inici de la Guerra Civil, en la qual mor el milicià Quimet.

Després, mort el marit al front d'Aragó i liquidat el colomar, cau en la misèria més absoluta i s'ha de "fer el cor de suro" (cap. 32); a més, entrats els "nacionals", esdevé una roja suspecta. En la desolació de la postguerra arriba a pensar en la liquidació de tota la família (salfumant begut amb l'embut, que havia arribat amb els coloms); però l'adrogar de les veves li ofereix una esperança oferint-li treball i, més tard, li dóna la possibilitat de refer la vida casant-se amb ell (sense contrapartides sexuals). L'Antoni li torna el nom de Natàlia (pas endavant vers la recuperació de la identitat, quan tothom mira de recuperar-se de la gran ensulsiada, la gran "malaltia" [cap. 35]).

Com el país *malalt* de postguerra, la senyora Natàlia no supera els seus problemes i angoixes ni amb la millora econòmica ni amb estatus social més alt. Viu, convalescent, pràcticament reclosa a la llar (cap. 42), on acaben ressorgint els vells fantasmes (potser Quimet no és mort). Llavors surt de casa per assolir la tranquil·litat i va construint un món personal mitificat (embelleix el passat, recupera en somnis els passatges més significatius del passat, com coloms, colomar... [cap. 43]; barreja la realitat i el somni embellit).

Finalment, després de les noces de Rita, la senyora Natàlia culmina el camí cap a la felicitat amb el viatge catàrtic nocturn iniciat travessant el carrer impossible, ganivet en mà, mirant *amb els ulls i amb l'ànima* i caminant per la seva *vida vella* cap a l'antiga casa i fins a la plaça del Diamant que pren la forma d'embut (gairebé d'aigüera cap per avall plena d'aigua). Allí mata el passat (ganivet) i, amb un gran crit, expulsa l'angoixa acumulada de la seva joventut, que ja no la segueix quan torna a creuar el carrer cap a casa (cap. 44): s'ha després dolorosament d'una de les seves vides entreteixides i, a la fi, troba la vida de debò.

Relació entre l'evolució interior de Natàlia i la història externa

Etapes històriques paral·leles als estadis evolutius de la protagonista:

- ***Finals de la Dictadura (Primo de Ribera)*** – Ingenuïtat de Natàlia / Colometa
Natàlia, perduda la identitat, es casa, té dos fills, es construeix el colomar: etapa rutinària, sense problemes greus (caps. 01-14).
- ***Segona República, Guerra Civil i revolució social*** – Agreujament dels problemes; revolta interior i despertar de la consciència de Colometa (caps. 16-32).
Disminueix la feina d'ebenisteria del taller de Quimet. Davant les dificultats econòmiques Colometa ha d'anar a fer feines i tirar endavant un hipotètic negoci de coloms, però a penes pot per tenir cura dels fills. Els coloms envaeixen el seu espai vital. Esclata la guerra i la revolució social; decideix sabotejar la cria de coloms. El dia de l'anunci de la defunció de Quimet, mor el primer/darrer colom.
- ***Postguerra (llarga convalescència del país)*** – Convalescència de Natàlia / Sra. Natàlia, la protagonista malalta també per la guerra i la repressió (caps. 33-44).
Després del projecte de mort col·lectiva, quan tot semblava perdut s'obren escletxes a l'esperança. S'inicia una lenta conquesta d'un espai vital entre el record i el somni.

Dos símbols molt importants: els coloms i l'embut

Dintre l'univers o conjunt de símbols destaquen aquests dos. Els coloms i l'embut entren plegats (cap. 12) en iniciar-se l'època dels problemes greus i concorren plegats en el moment de l'alliberament final a la Pl. del Diamant en què el colom que reposa sobre l'espatlla de Mateu i l'embut engolidor / opressor (la mateixa plaça) són expulsats pel crit alliberador i són liquidats pel ganivet.

Segons Carme Arnau, els coloms actuen com un *leitmotiv*. La seva evolució i els seus canvis són un desdoblament simbòlic de la vida de la protagonista; mentre que la resta de personatges importants s'hi relacionen d'una forma o altra. Aquests ocells, causants de feines i neguits, imposen la seva voluntat arrauxada sobre d'ella i són el símbol de la seva vida amb llur criador, Quimet (el marit de Natàlia, esdevinguda "Colometa"). Van foragitant la protagonista dels seus dominis: la golfa del terrat (cap. 13), la galeria, les estances, l'habitació petita (cap.21). Són un reflex de la supeditació de Colometa als capricis del seu marit.

Mort Quimet i superat el mal tràngol de la misèria que els fa fregar el suïcidi col·lectiu, la *senyora* Natàlia, l'esposa d'Antoni, l'adroguer de les veges, reelabora tot l'afer dels coloms que sofreix un procés d'embelliment i de magnificació onírica i acaba sent explicat idealitzat a les dones que freqüenten el parc (cap. 43): *la senyora dels coloms s'enyora dels coloms*, diuen.

L'embut, cònic, ample per dalt i estret pel broc, simbolitza la vida com un camí cada cop més estret i angoixant, així quan surt a treballar els carrers li semblen més estrets que mai (cap. 19) i haurà d'acabar fent-se de suro i cor de neu "per passar un pont tan alt i tan estret i tan llarg" (cap. 33). L'embut, a més, en el punt culminant de la desesperació, es projecta com l'eina per a subministrar el salfumant als fills adormits.

Altres símbols

Hi ha, també, molts altres elements simbòlics com:

- el merlot negre del parc Güell (cap. 2);
- les balances gravades a l'escala del pis del carrer Montseny on descansava Colometa i hi trobava consol i seguretat;
- el ganivet de cuina, una mena d'espasa per deslliurar-se del passat;
- el quadre de les llagostes de la Sra. Enriqueta, finalment regal de noces per a Rita, un símbol sexual;

- les nines de la botiga de l'hule, símbol de la felicitat i la il·lusió dels temps de la innocència (la infància), que pot desaparèixer en un moment de gran dolor (cap. 34);
- les flors de l'envelat de la plaça del Diamant, on Natàlia n'és una més;
- el món vegetal (flors, arbres; parcs, jardins), que esdevenen contrapunt al dolor i angoixes de la protagonista i que simbolitzen equilibri, pau, vida que es regenera;
- les flors artificials, sovint amb regust de vida resclosida, insatisfactòria;
- el cargol de mar, el misteri de la vida;

La novel·la, doncs, integra sobre el vessant realista de la història narrada una clau d'interpretació poètica.

Els personatges de La plaça del Diamant

La novel·la, inicialment anomenada "Colometa", és la història del procés d'evolució de la protagonista, Natàlia / Colometa / (senyora) Natàlia. Només hi sobresurt, com a contrapunt, Quimet, l'únic personatge que es mereix una descripció llarga i realista (cap. 08).

La resta de personatges o bé tenen una descripció ràpida amb trets de caricatura, com en Cintet (cap. 03) o la Sra. Enriqueta (cap. 04), o bé deambulen sense presentació prèvia i només interessen per la seva relació amb la protagonista, com l'adroguer de les veces (cap. 03), que no guanya entitat fins que no dona feina a Natàlia (cap. 36) i no se l'anomena pel el seu nom, Antoni, fins que no ha arribat un cert tracte personal amb la protagonista (cap. 37).

Els personatges coneguts de la protagonista poden entrar a la narració directament amb el seu nom, com Julietta o Pere (cap. 01); en canvi, els personatges acabats d'arribar a l'acció no solen prendre nom fins que no esdevenen algú per a Natàlia / Colometa (fora que siguin esmentats per algun altre personatge, com Cintet, que és anomenat per Quimet): així Quimet és només "una veu", "una cara", "aquell xicot" o "un jove" i no pren nom fins a la fi del capítol primer ("I en Quimet, al cap d'anys..."). De certs personatges marginals, en canvi, mai no en sabem el nom.

El transcurs del temps

En el primer terç de la narració es presenten els fets amb certa exactitud cronològica; així:

- La boda se celebra un any després de la ballada a l'envelat de la Festa Major (cap. 06).
- L'embaràs de la Rita esdevé un any i mig després del naixement de l'Antoni (cap. 14).
- La vigília de Rams el pare pregunta a Natàlia quan es casaran (cap. 05).
- Obre el cap. 07 indicant que "feia dos mesos i set dies" que s'havien casat.

Més endavant, però, els mesos i els anys s'esmunyen ràpids:

- "Feia una bona colla de mesos que treballava a casa l'adroguer de les veces potser tretze, potser quinze" (cap. 38).
- "Vaig veure caure moltes fulles i vaig veure néixer molts brots": havien passat una colla d'anys quan Rita demana per ser hostessa d'aviació (cap. 43).

Cronologia de la narració

- Finals de la primera dictadura (caps. 01-14)
  - Del ball de l'envelat al casament: un any (caps. 01-09)
  - Embaràs i naixement de l'Antoni (cap. 10)
- Període republicà (caps. 14-25)
  - Proclamació de la República (1931) (cap. 14)
  - Embaràs de Rita un any i mig després del naixement d'Antoni (cap. 15)
- Guerra civil (1936-1939) (caps. 26-33)
  - Esclat de la guerra civil. La revolució (cap. 26)
  - Quimet al front d'Aragó. Canvi de feina de Colometa (cap. 27)

- Bombardeigs de la ciutat (cap. 31 i 33)
- L'Antoni a colònies. Mort de Quimet i Cintet (cap. 32)
- Entrada dels "nacionals" (26 de gener de 1939) (cap. 34)
- Postguerra (molts anys: Toni, a la mili; Rita, casada) (1939~1950) (caps. 24-49)

El punt de vista de la narració

La novel·la és narrada en primera persona per la protagonista, que recorda en veu alta els topants més significatius de la seva vida com si s'adrecés a un interlocutor només oïdor (no interromp, no comenta) que ja coneix força la història. S'elimina la figura del narrador.

Natàlia / Colometa recorre sovint als verbs de record i de dicció, com a part de la seva tècnica del discurs narratiu:

- "Em recordo del colom i de l'embut, perquè en Quimet..." (cap. 12)
  - "Si volia pensar en els coloms alguna vegada, m'estimava més ..." (cap. 47)
  - "I si parlo tant de la casa és perquè encara la veig com un trencaclosques" (cap. 18).
- Per altra banda, la protagonista s'esforça a fer-se entenedora expressant-se

- d'una forma planera,
- d'una manera profundament popular (recorrent, a voltes, a creences populars: les metamorfosis del diable, els dissenys de la gestant marcats en el nadó, la rosa de Jericó com a ajuda al bon part, la flor de sofre com a remei per a la tuberculosi d'ossos, l'aigua de cascals com a calmant del mal de queixal, els remeis per al cuc intestinal)
- i, gairebé sempre, de manera lineal i evocadora (usa elements poètics, simbòlics).

Bibliografia sobre l'autora

ARNAU, CARME. *Mercè Rodoreda*. Barcelona, Eds. 62, 1992.

CASALS, MONTSERRAT. *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura*. Barcelona, Eds. 62, 1991.

IBARZ, MERCÈ. *Mercè Rodoreda*. Barcelona, Empúries, 1991.

RODOREDA, MERCÈ. *Cartes a Anna Murià, 1939-1956*. Barcelona. Edicions de l'Eixample, 1991.

WIKIPÈDIA: http://ca.wikipedia.org/wiki/Mercè_Rodoreda_i_Gurguí

Bibliografia sobre l'obra

ARNAU, CARME. *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda. El mite de la infantesa*. Barcelona, Eds. 62, 1979.

ARNAU, CARME. *Aproximació a l'última narrativa de Mercè Rodoreda*. Barcelona, Eds. 62, 1990.

ARNAU, CARME. Dins de Martí de Riquer, Antoni Comas i Joaquim Molas. *Història de la Literatura Catalana*, vol XI Barcelona, Ariel, 1988, pàg. 157-190.

SODEVILA, LLORENÇ. *Una novel·la són paraules. Introducció a l'obra de Mercè Rodoreda*. Barcelona, Edicions Proa, 2000, Les Eines 2.

WIKIPÈDIA: [http://ca.wikipedia.org/wiki/La_plaça_del_Diamant_\(novel·la\)](http://ca.wikipedia.org/wiki/La_plaça_del_Diamant_(novel·la))

Informació extreta principalment d'ISIDOR CÒNSUL. <i>Mercè Rodoreda. "La plaça del Diamant"</i> a "Lectures de llengua i literatura al batxillerat. 2004-2006", Col·lecció Les Eines. Editorial Proa. Barcelona, 2004.
--

Llocs web: 1) propostes de treball, 2) Centenari de l'autora:
---

1) <http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/lectures/diamant/mentre.htm>

2) <http://www.anyrodoreda.cat/>

Descripcions i informacions**Personatges i llocs (dades referides a l'Edició del Club Editor)**

Personatges bàsics					
Pare Lluís		+ Mare		Pare	Mare
73		20, 43			32-33
+163		Madrastra			+ 129-131
	Natàlia				Quimet
	Colometa				ebenista
	22		21, 23, 62-63, 68, 71-72, 132, 141-142, +171, 200		
			Antoni		
			Toni 95		
			73, 81, 170, 210, 226		
			Rita		Vicenç
			94, 218, 221, 233, 243		230

Altres personatges					
Natàlia		Comuns		Quim	
Pere cuiner 20	Adroguer de les veces / Antoni				Maria
69	32, 119, 191, 196, 200-201, 204				149-150
Julieta	Dependent				
19, 21, 159, 160	197		Cintet garatge familiar		
			34, 39, 171		
Sra. Enriqueta segona mare		Mateu mestre d'obres		Griselda	
37, 111, 147, 150, 162, 165-167, 181, 210		41, 91, 135, 149, 150, 176		94-95, 135 148, 174	
Sr. del guardapols rendista (amo d'immobles)	Esposa			Nena	
103, 114, 116, 118, 145-145 148, 180, 211	106, 109 112	Mn. Joan		Andreuet	
Senyor de la torre	Senyora	49		aprenent ebenisteria	
106, 143, 148	104			51, 52, 59, 83, 184-185	
		Adroguer del C/ Montseny			
		152, 166, 176, 183			

Alguns indrets		
Casa C/Montseny 34, 38, 40, 55	Casa mare Quimet 59, 71	Plaça del Diamant 20, 67, 249
Escala C/Montseny 189-190	Casa dels senyors 102-109	Ca l'adroguer Antoni 195-198, 200-201, 204, 210
Colomar 84, 91-92, 222-223	Botiga d'hules 47, 70, 82, 179, 181	
Botiga del Quimet 58-59	Plaça de vendre 89-90, 250	Menes de colom 127, 135, 222